

Tremastskonaren META

Bild 1. Tremastskonaren *Meta* med last i en Östersjöhamn.

Skonaren *Meta* byggdes i ek på varvet Carl Holzerland jr i Barth¹ (på tyska Östersjökusten, väster om Stralsund). Hon sjösattes i mars 1915 och levererades i juli samma år till kapten Hermann Ihns, Michaelsdorf, Barth.

Hon hade måtten 24,94 x 6,50 x 2,54 m och var riggad som en tremastad, slättoppad skonare (slätskonare) med gaffelsegel och gaffeltoppsegel på alla masterna. Båttypen kallades också ofta "hundraelva" - av uppenbara skäl.

Efter tio år - först i Barth och sedan i Stettin - säljs *Meta* i februari 1925 vidare till Söby på ön Äro i Danmark. Under dansk flagg fraktar hon torkad torsk (kabeljo, portugisiska: bachalhau) mellan Island och Portugal.

META på Stocken 1927 - 1944

I mars 1927 köps hon till Stocken av ett partrederi med lika ägarandelar bestående av Joakim Edvardsson (befälhavare) och Bernhard Andersson.

Priset uppges ha varit 14 000 kr. Hon får svenskt registreringsnummer 7336 och signalbokstäverna KGDF..

I maj samma år sätts den första motorn på 40 hr in och fartyget mäts om. Men *Meta* är fortfarande ett i princip seglande fartyg. Motorn, som ju är ganska svag i förhållande till båtens storlek och tyngd, används väl mest vid hamnmanövrer eller som hjälp när vindkraften inte räcker till.

¹ www.barther-schiffswerft.de/geschichte.html

Bild 2. *Meta* ligger vinterupplagd i isen på Halsefjorden utanför Stocken.²

På *Metas* däck står Bernhard Andersson och på isen från vänster Joakim Edvardsson, Sven på Råön, Ernst Andersson, Elias Karlsson och Anders Edvardsson.

I november 1938 säljs *Meta* på offentlig auktion på grund av partrederiets upplösning.

Nya ägare är ett partrederi bestående av Jakob Andersson, Stocken (befälhavare), med en halv andel och Lennart Nilsson och Allan Nilsson, Edshultshall med vardera en fjärdedels andel.

I ett köpebrev från den 14 nov 1938 anges priset för 2/4-delar till 15 000 kr.

Meta används som fraktskuta och går med laster av t ex trävaror, timmer, spannmål, salpeter, sten, briketter, is.

Hon seglar framför allt på hamnar i Norge, Danmark, Tyskland samt i Östersjöområdet. Besättningen uppgår till 5-6 man.

I slutet av 1930-talet gör hon också några resor för sillfiske med drivgarn vid Island.

² Stockeborna ankrade sina större båtar oftast i Halsefjorden, råöborna sina nere i Råösund.

Bild 3. *Meta* – en slättoppad skonare (slätskonare eller ”hundraelva”) – visar upp sina vackra linjer.

Från fören räknat kallas masterna: *fockmast*, *stormast* och *mesanmast*.

Den längre och grövre delen av masten kallas *undermast* och den översta, smalare delen kallas *stång*.

Meta förde ett *gaffelsegel* på varje mast. Över gaffelseglet kunde ett *toppsegel* sättas för att öka på segelytan.

Förseglen kallades *jagare*, *klyvare* och (*stag*)*fock* (räknat från yttersta delen av bogsprötet in mot fockmasten).

Meta säljs till Öland

Meta säljs i mars 1944 för 27 000 kr med $\frac{3}{4}$ till skeppare Herbert Pettersson i Byxelkrok på Öland och med $\frac{1}{4}$ till fru E V Tillman, Stockholm.

Hennes namn är fortsatt *Meta*. Först i juli 1970 registreras hon som *Meta av Byxelkrok*.

Uppgifter i Svensk Skeppslista 1947 för 7336 *Meta*: 60 hr, 97,47 brt, 68,17 nrt. 160 tdw på 3,0 m djupgående.

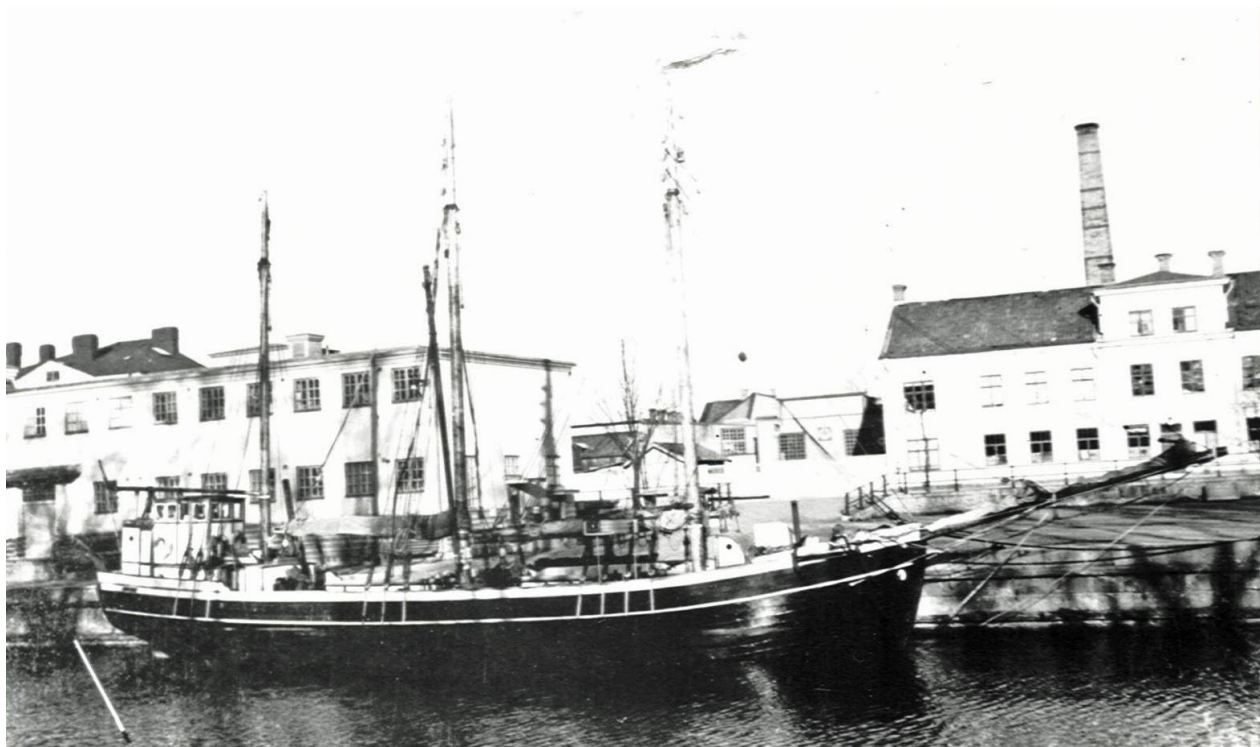

Bild 4. *Meta* 1948.

1948 är en ny motor insatt, en tvåcylindrig June Munktell tändkulemotor på 100 hr.

I mitten på 1950-talet ändras båten om till motorgaleas.

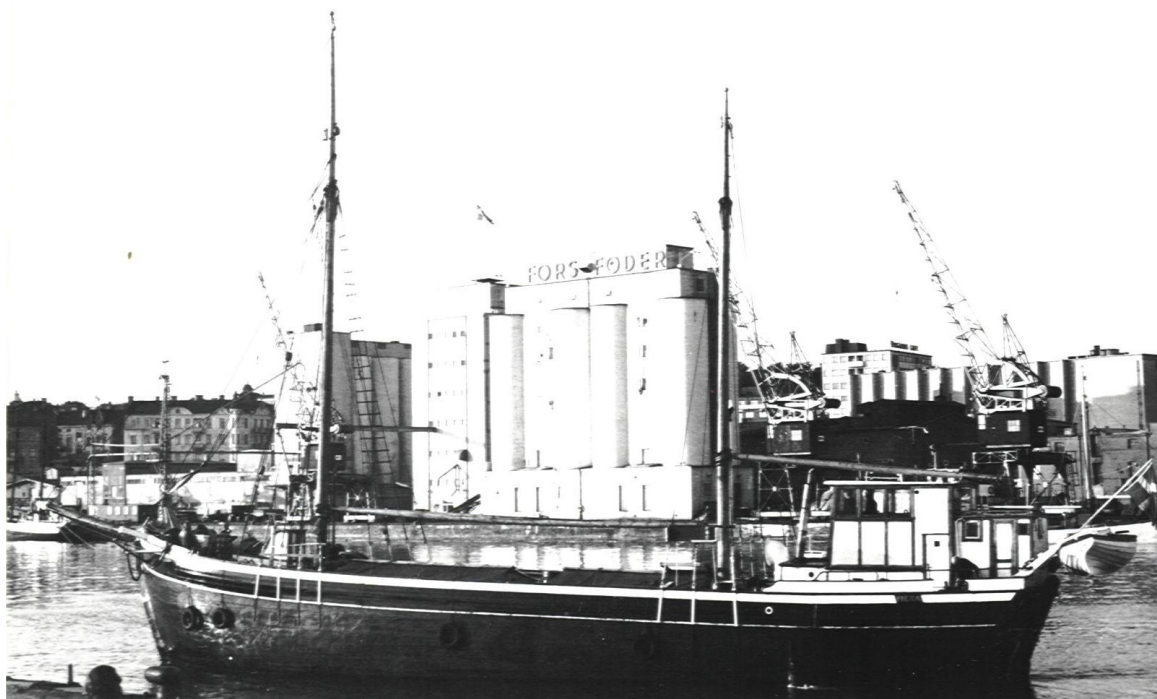

Bild 5. *Meta* som tvåmastad motorgaleas.

1963 upphör fraktfarten med *Meta*. Det är vid en tid då transporterna allt mer börjar gå landvägen och det blir sämre tider för kustfraktare. Hon registreras om som ett slags pråm/lustfartyg och används tidvis bl a som diskotek.

Under 1963 byter *Meta* ägare några gånger och köps i september för 13 000 kr (enligt köpebrev 20 maj) av ett partrederi bestående av några konstnärer som bygger om fartyget. En Albin dieselmotor på 120 hr sätts in 1964.

Meta blir nu ett lustfartyg, som används som konstnärsateljé och kringseglande utställningslokal. Ägare är bl a konstnärerna Kaj Engdahl (glaskonst) och Olof Strandberg (målningar och grafik). 1968 seglade hon som flytande konstgalleri längs Sveriges kuster och besökte även Västkusten.

Fartyget uppträder också som sjörövarfartyget *Hoppetossa* i Pippi Långstrump-filmer. Se bild 9.

1969 riggas hon om för att spela rollen som emigrantfartyget *Charlotta af Carlshamn* i Troells film *Utvandrarna* efter Vilhelm Mobergs roman.

Meta får rår på fockmasten och delvis på stormasten. Mesanmasten saknar rår. Det är en ovanlig rigg – en hybrid mellan skonert och bark och kan kallas för *skonertbark* (internationellt *jackass barque*). De nya seglen har den rödbruna färgen som barkade segel har: Se bild 6 nedan.

1970 byter hon namn till *Meta av Byxelkrok*.

Vid ett tillfälle dyker *Meta* också upp i våra hemmavatten. En sommardag ligger hon plötsligt förtöjd nere i Råösund. Nyheten sprids snabbt och många från Stocken och Råön passar på att studera henne på nära håll. Vilket år var det? Jag är osäker, men har ett svagt minne av att riggen var den nya. I så fall måste besöket ha ägt rum 1970 eller något år senare.

Meta byggs om till charterfartyg och flyttas till Medelhavet, där hon används för seglingar och kryssningar med grupper av passagerare. Hennes charterbas var först Nice, senare Rhodos.

Hon fortsätter sin karriär som filmstjärna och används 1972 som *Hispaniola* i filmen *Treasure Island (Skattkamarön)* med Orson Welles som kapten Long John Silver. 1974 spelar hon skonaren *Ghost* i en italiensk filmatisering av Jack Londons *Sea Wolf (Il Lupo dei Mari, svensk titel: Varg-Larsen)*.

Från slutet av 1974 var hon till salu, dock utan att det kom till någon försäljning.

På väg till Italien för vinteruppläggning förliser *Meta* den 28 november 1977 i en svår storm utanför den grekiska ön Kefalonia (den största av de Joniska öarna på Greklands västkust, även kallad Kefallinia). Besättningen räddas.

Bild 6. *Meta* med den nya riggen och nya segel länsande i svag vind utanför Blockhusudden på Djurgården (Stockholm).

Bild 7. *Meta* passerar Rendsburg i Kielkanalen, troligen på väg till Medelhavet. Året uppges vara 1971. (Foto: Michael Neidig, Tyskland)

Bild 8. En vacker modell av *Meta* som skonertbark. Skala 1:25. (www.modelships.de)

Bild 9. *Meta* fångad i en flaska. Men stämmer riggen på alla punkter? (Skeppet är byggt av Göran Forss, ansedd som en av Europas skickligaste flaskskeppsbyggare)

Bild 10. Sjörovarfartyget *Meta*, bestyckat med kanoner och reklam (1965/1966).

Ankaret borde nog ha surrats lite bättre. Fast sjögången är ju inte särskilt besvärande just nu, men...

Det vore värdefullt att kunna komplettera framställningen med fler bilder och upplysningar som berör just de år, då *Meta* hörde hemma på Stocken. Undertecknad tar gärna emot bidrag som belyser *Metas* historia 1927-1944.

Jan Tullberg